

עת לעשות

אבקש לקבוע כבר בפתח דבריי: הנושא המרכזי בגיליון הנוכחי של אקדמות – שאלת יחסי ישראל ויהודי התפוצות – הוא נושא גורלי לעתידו של העם היהודי! הדברים אמורים הן מן ההיבט הקיומי והן מן ההיבט הערכי. הגם שבשתי הקהילות יש הטוענים כי זהותם היהודית מלאה ואינה תלויה בזיקתם לקהילה האחרת, עתידה של יהדות התפוצות כקהילה בעלת זהות יהודית מובחנת, קשור בזיקתה למדינת ישראל, כשם שעתידה של מדינת ישראל כמדינה יהודית במובן הערכי העמוק תלוי בזיקתה של המדינה ליהדות התפוצות.

פרופ' בנימין
איש שלום הוא
נשיא בית מורשה
ומייסדו

אישים וארגונים שונים עוסקים בנושא זה בשנים האחרונות מתוך תחושת חירום ומשבר. תכניות שונות מוצעות לקיום ביקורים הדדיים, מפגשים ומסגרות שיח והיכרות. ואולם נראה כי בשכבות נרחבות בקרב הדור הצעיר של יהודי ארצות הברית, התרופפו חוטים מחברים והתפתחו ניכור עמוק ואדישות כלפי מדינת ישראל. המבוכה שחשים צעירים יהודים רבים ביחס לישראל הולכת ומעמיקה, ויחד עמה גוברת ביקורת בלתי אמפתית כלפי מדינת ישראל. גם בקרב צעירים רבים בישראל התפתחו אדישות וחוסר עניין כלפי יהדות התפוצות.

דומה שעדיין לא פיצחנו את החידה: כיצד נוכל לחולל תפנית במגמות הפיצול המסוכנות הללו המאפיינות את הקהילה היהודית העולמית ובתוכה מדינת ישראל? כדי להתמודד עם אתגר זה, שהוא מהמשמעותיים בתולדותינו, יש להרחיב את פרספקטיבת הדין; שאלת יחסי ישראל ויהדות התפוצות אינה עומדת בפני עצמה אלא היא ביטוי לסוגיה רחבה ומורכבת יותר, שנולדה מתוך העידן החדש בתולדות ישראל: מהו העם היהודי כיום ומהי יהדות? מהי זהות יהודית ומהם גבולותיה? מה משמעותה של מדינת ישראל מבחינה יהודית? האם המטרות והכיוונים המנוגדים שבהם נעות

שתי הקהילות הגדולות בעם היהודי יכולים להיפגש? האם קיים יסוד משותף לשתי הקהילות שעליו ניתן לבסס עתיד משותף?

הקיטוב והמחלוקת אינם מאפיינים רק את יחסי שתי הקהילות, זו שבישראל וזו שבתפוצות; קיטוב עמוק לא פחות קיים בתוך כל אחת מהקהילות הללו עצמן, כל אחת במקומה, והוא עצמו תורם, מלבד נזקיו הפנימיים בתוך כל קהילה, להעצמת המשבר ביחסים שבין הקהילות.

דומה שעל מנת לקדם שיח בונה בין הקהילות על עתיד משותף, יש צורך להסכים על כמה עקרונות רעיוניים-ערכיים:

א מדינת ישראל היא פרי המאמץ המשותף של העם היהודי על כל פלגיו והיא מדינתו של העם היהודי כולו.

ב הפרדיגמה שעליה ראוי להשתית את מערכת היחסים היא פרדיגמת המשפחה, כלומר: תודעת אחווה שאינה מותנית באינטרסים פוליטיים או כלכליים.

ג לשתי הקהילות יש אחריות משותפת לעתידה של היהדות, ולקיומם ושגשוגם של העם היהודי ומדינת ישראל.

ד ריבוי הגישות והשקפות העולם ומגוון דרכי ההגשמה ואורחות החיים היהודיים הם עובדה קיימת, מציאות שיש לקבלה, לכבדה ולהתברך בה.

ה הזהות וההזדהות, האחדות והלכידות הם מרכיב חיוני בבניין החוסן הלאומי של העם היהודי ומדינתו.

ו כדי לחזק את היסודות הללו כמרכיבים בבניין החוסן הלאומי, יש צורך בנקיטת יוזמה ובפיתוח של אסטרטגיה-רבתית.

ז בתהליכים היסטוריים מתקיימות מגמות והתפתחויות שאינן תלויות בפעילותנו בלבד ושאינן לנו עליהן כל שליטה. ועם זאת, לפעולה יוזמה ומאורגנת המבוססת על חזון ועל תפיסה אסטרטגית מרחיקת ראות, יכולה להיות השפעה לא מבוטלת על כיוון התנועה.

אין להניח כמובן כי כל העקרונות הללו, או אף חלקם, יהיו מוסכמים ומקובלים על הכול. אך אולי יש בהם כדי להניח מצע לדיאלוג שאינו מתחמק משאלות העומק. עוד יש לומר כי האידיאל של אחדות העם היהודי והמשכיות היהדות צריך להיות אידיאל מנחה המצדיק ויתורים מכל המחנות למען הטוב המשותף.

משמעות העקרונות הללו היא בראש ובראשונה כי עתה עלינו לפעול ברוח 'עת לעשות לה' הפרו תורתך' – העשייה חייבת להתקיים תוך שיתוף פעולה בשני מישורים במקביל, הרעיוני והמעשי: במישור הרעיוני, לפתח חזון ערכני ומלהיב, ללבן סוגיות ערכיות ולגבש אסטרטגיה-רבתית; במישור המעשי, ליצור שיתופי פעולה בין ארגונים וקהילות, להרבות ביוזמות לפעילות משותפת, לשיח ולהיכרות הדדית ברמה אישית, ולפתח מיזמים משותפים לתיקון עולם, לדיאלוג בין-דתי, לחדשנות טכנולוגית בשירות החברה, למיזמי תרבות ואמנות משותפים, ועוד כיו"ב.

הגיליון הנוכחי של אקדמות מציע כמה נקודות מבט העשויות להפרות את הדיון הרעיוני בנושא, אך עיקר מגמתו להתסיס את המחשבה ולקרוא לחשיבה מחדש. הוצאת הגיליון פותחת סדרת פעילויות הקשורות בנושא שבכוונתנו לערוך, ובהן

הוצאת מהדורה מיוחדת של הגיליון בשפה האנגלית, שיכלול כותבים מישראל ומהתפוצות, ירחיב את מעגל השותפים לשיח ויביא נקודות מבט המשקפות את הלכי הרוח האותנטיים של מנהיגים צעירים, בישראל ובתפוצות כאחת.

לא מעט מן העוסקים והדוברים בנושא, למרות המחויבות שהם מביעים כלפיו, משדרים במידה רבה חוסר אונים לנוכח היקף ועומק המשבר, ואף אינם מציעים רעיון פורץ דרך לפתרונו. כפי שכבר אמרנו לעיל, ישנם תהליכים היסטוריים שאינם בשליטתנו, לטוב ולמוטב. ואולם בנושא כה קיומי אין מקום לייאוש ולהרמת ידיים. גם תהליכים חיוביים מבחינתנו מופיעים לא אחת בהפתעה. הגם שלא עלינו המלאכה לגמור, אין אנו בני חורין להיבטל ממנה.

המאמץ המחודש צריך להתמקד באוכלוסייה היהודית הצעירה והמנוכרת מישראל באמצעות יצירת מנהיגות חדשה, צעירה, חדשנית, רלוונטית המסוגלת לפתוח ערוצי תקשורת עם מעגלים חברתיים שאינם מעוניינים מלכתחילה בכל קשר.

עלינו לנסות לאתגר את שביעות הרצון המסתפקת במצוי בקרב אותן קהילות, מתוך קשב כן וענווה והימנעות מפטרונות. עלינו להתנער מפוליטיקת הזרמים והממסד הרבני האורתודוקסי ולהיענות להזדמנות להציע מלאות של חיים יהודיים מאתגרים ומרתקים, המעניקים משמעות, המבוססים על ערכים ומחויבות יהודית והמלהיבים את הרוח המוסרית של דור צעיר שוחר צדק ואהבת אדם.

■ ■ ■

בשולי הדברים אני מבקש להזכיר כאן את זכרו הטוב של מל (מנחם) סלברג ז"ל, אשר גיליון זה מוקדש לו. מל שימש כיו"ר ידידי בית מורשה בארצות הברית והיה ממנהיגיה הבולטים והמסורים של הקהילה היהודית שם.

מל הזדהה עם בית מורשה ופועלו בכל לבו והיה לי ידיד אמת שאהבתי והערצתי עד מאוד. מל נפטר לבית עולמו לפני כשנה והותיר אותנו עם געגוע עמוק ועם מורשת מפוארת של עשייה מנהיגותית ואהבת ישראל הקוראת לנו להמשיך בדרכו ולאור חזונו.

פרופ' בנימין איש שלום